

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Musikundervisningen i grundskolan
– en lära för livet?

Författare: Eva Andersson
Handledare: Olle Zandén
Termin: VT2013
Ämne: Musikpedagogik
Nivå: Grundnivå
Kurskod: GO2493

Abstrakt

Titel: Musikundervisningen i grundskolan – en lära för livet?

English title: The music education in primary school – a lesson for life?

Författare: Eva Andersson

Handledare: Olle Zandén

Termin: VT2013

Ämne: Musikpedagogik

Nivå: Grundnivå

Kurskod: GO2493

Linnéuniversitet Växjö

Tidigare forskning visar på att musiklektioner i grundskolan är kraftigt underrepresenterade i studier där personer har ombetts beskriva starka musikupplevelser som de har haft. Syftet med det här examensarbetet är därför att undersöka i vilken mån studiens intervjupersoner menar att musikundervisningen i grundskolan har påverkat deras fortsatta förhållande till musik. Jag har intervjuat fyra personer i två kvalitativa gruppintervjuer och analyserat materialet i ett hermeneutiskt perspektiv. Resultatet av denna studie är att musikundervisningen i grundskolan *kan* påverka en elevs fortsatta förhållande till musik.

Nyckelord

Påverkan, musikundervisning

Tack

Jag vill tacka intervjupersonerna i studien för att de ville delge sina reflektioner och minnen till den här studien.

Innehåll

1 Inledning	4
2 Syfte och centralt begrepp	5
3 Tidigare forskning	6
4 Teoretiskt perspektiv	9
4.1 Hermeneutisk forskningsansats	9
5 Metod och urval	11
5.1 Kvalitativa metoder	11
5.2 Metodologiska val	11
5.2.1 Fokusgrupper	11
5.2.2 Enskilda intervjuer	11
5.2.3 Gruppintervjuer	12
5.2.4 Urval	12
5.2.5 Intervjupersonerna	13
5.2.6 Etiska överväganden	13
6 Resultat	14
6.1 Påverkan av familjens musikintresse	14
6.2 Positiva och negativa upplevelser från musikundervisningen	16
6.3 Koppling musikundervisning och nuvarande relation till musik	19
6.4 Sammanställning av respondenternas svar	21
7 Diskussion	22
7.1 Resultatdiskussion	22
7.2 Metoddiskussion	23
7.3 Vidare forskning	24
Referenser	I
Bilaga	II
Intervjuguide	II

1 Inledning

På den sista musiklektionen i en årskurs 9, rundar jag av med att tacka för de gångna tre åren och önskar eleverna lycka till med sitt fortsatta musicerande genom livet. Någon undrar om de kommer att ha musik i samma obligatoriska omfattning på gymnasiet och när det står klart att så inte är fallet så kommer uttalandet från en av eleverna:

”Det tycker jag är jättesynd. När jag började här i årskurs 7 kunde jag bara spela lite tvärflöjt. Nu har jag lärt mig att spela gitarr, keyboard, bas och trummor och jag har fått sjunga i mikrofon. Jag är jätteglad för detta och det har varit så fantastiskt roligt!”

Jag ser ännu framför mig hur det glittrade i elevens ögon när hon berättade och jag minns att jag tänkte att hon säkert kommer att fortsätta att spela på i alla fall något av dessa nyinlärda instrument framöver också. Tanken slog mig också att jag undrade om musikundervisningen i grundskolan påverkar människor i deras fortsatta musicerande och musikintresse genom livet.

Så när jag nu en tid senare ska göra en undersökning i musikpedagogik vill jag ta med mig denna fråga och försöka att belysa den ur ett vetenskapligt forskningsperspektiv. Eftersom jag inte har varken tid eller möjlighet att kunna följa just den här eleven eller elevgruppens fortsatta liv, har jag inriktat mig på att fråga människor som redan har lämnat grundskolan och har ett lite större perspektiv på livet. Jag är medveten om att bestående påverkan av grundskolans musikundervisning kan vara såväl positiv som negativ, så trots studiens ringa omfattning så har jag ändå försökt att få ett så brett underlag som möjligt genom att jag har valt att intervjuat fyra personer som har olika bakgrund, intresse och yrke. Eftersom tidigare forskning inte exakt belyser just musikundervisningens påverkan för människors fortsatta förhållande till musik, tar studien upp ett viktigt ämne som kan vara intressant att belysas ytterligare.

2 Syfte och centralt begrepp

Undersökningens syfte är att förstå hur fyra personer i trettioårsåldern uppfattar att musikundervisningen i grundskolan har påverkat deras fortsatta förhållande till musik.

I syftet är *påverkan* ett centralt begrepp. Påverkan är kopplat till förändring av en människas uppfattningar genom att det kan uppstå en omformning av individen. I databasen Lexin på nätet definieras ordet bland annat som *inflytande* som leder till förändring. Påverkan fungerar både som orsak och verkan genom att ordet får en aktiv betydelse i ”att påverka” och en passiv betydelse i ”att bli påverkad” även om det också innebär en omfattande aktiv process när man blir påverkad att ändra sig. En person kan försöka att påverka men lyckas bara med detta om någon har blivit påverkad. Efter en upplevelse kan en person bli påverkad i olika avgörande grad inför resten av livet. Påverkan kan vara av både negativ och positiv art. I min studie är det möjligt att intervjupersonerna kommer att uppge att de har blivit påverkade i båda riktningarna av musikundervisningen i grundskolan. Påverkan är också närbesläktat med orden övertyga och intryck. Att övertyga innebär enligt Lexin att få någon att tro eller bli säker på och detta kopplar jag till aktiv påverkan i enlighet med resonemanget ovan. Intryck förklaras i Lexin med den bild, föreställning eller uppfattning som något skapar hos en människa och detta ligger istället nära den passiva betydelsen ”att bli påverkad”.

I folkets lexikon på nätet översätts påverkan med influence som mer är ordet inflytande på svenska. På internetsidan bab som är ett svensk-tyskt lexikon, uppges att ordet på tyska är snarlikt det svenska genom att det heter Auswirkung. Wirkung betyder verkan även på svenska och tittar jag bara på just den sista delen av ordet påverkan, så syns det mer tydligt att det är något som händer eftersom något verkar utifrån. Associerar jag till medicinska termer blir det ännu tydligare genom att exemplifiera genom en tablett som verkar mot olika sjukdomssymptom. Ser jag till den första delen av ordet påverkan, så blir det en förskjutning i verkansgraden genom att det dessutom trycks på i förändringsförloppet.

Denna studie vill titta på hur intervjupersonerna anser sig ha blivit förändrade och därmed alltså påverkade av vad de uppger att de har upplevt i musikundervisningen i grundskolan. Därför kommer jag att söka efter begreppet och/eller dess motsvariga synonymer i respondenternas svar för att hitta det som uttrycks gälla just påverkan. Jag skulle kunna granska påverkan i hög eller låg grad om jag hade använt mig av en Likertskala i svarsanalysen. Jag är dock inte intresserad av i vilken grad intervjupersonerna har blivit påverkade utan bara om de säger sig ha blivit det i något avseende.

3 Tidigare forskning

För att bakgrundsbelysa min studie har jag tagit del av tidigare forskning på områden som är så snarlika denna studies utgångspunkt som möjligt. Jag har tittat på några olika studier som handlar om starka musikupplevelser och minnen av sådana (Ray, 2004; Sundin, 1990; Gabrielsson, 2008; Finnäs, 2006). Anledningen är att jag anser att en stark musikupplevelse är detsamma som en musikupplevelse som en person anser sig ha blivit starkt påverkad av. Därav ser jag en koppling mellan tidigare forskning om starka musikupplevelser och min egen studie eftersom forskning om starka musikupplevelser också innefattar upplevelser hämtade ifrån musikundervisningen i skolan. Jag har också tittat på forskning gällande barns utveckling och synsätt på lek och kreativitet i förhållande till skolans strukturella system (Bjørkvold 2009). Detta på grund av att min undersökning belyser minnen sedda ur ett barns perspektiv och att det därför kan behövas en förklarande koppling till tidigare studier i ämnet. Jag vill kunna förklara mot bakgrund av Bjørkvold s teori varför en vuxen person inte ser en undervisningssituation som är upplevd som barn på samma sätt som som vuxna personer ser på en undervisningssituation. Detta är viktigt i sammanhanget eftersom jag menar att det är just påverkan från musikundervisningen i form av lektioner som jag vill försöka få fram reflektioner och minnen ifrån i min studie. Då kan det ur ett barns perspektiv komma fram minnen som är från just lektioner, även om barnet inte har upplevt undervisningen som en vanlig lektion på grund av den annorlunda och mer lustfyllda upplevelsen.

För att närmare presentera ovan nämnda forskningsstudier följer nu en mer detaljerad redogörelse:

En doktorsavhandling utförd i Finland av Johanna Ray (2004), handlar om ungdomars starka musikupplevelser både i och utanför den direkta skolkontexten. I samband med angivandet av vilken typ av stark musikupplevelse som ungdomarna hade upplevt så dominerade positiva känslor klart över andelen negativa känslor. Den totala andelen beskrivningar som handlade om en stark negativ upplevelse i samband med musik uppgick till endast två procent (Ray 2004, s. 39). Ray hänvisar till tidigare utförda studier som har visat att formella lärosituationer är kraftigt underrepresenterade i studier där människor ombetts att fritt beskriva starka upplevelser som de haft i samband med musik och företrädare för forskningsområden som musikpsykologi och musikpedagogik har gjort gällande att starka musikupplevelser skulle förtjäna större pedagogisk uppmärksamhet (ibid, s. 7). Av 168 ungdomar i årskurs sju till nio som ingick i undersökningen var det bara 1 elev som uppgav att den hade haft en stark musikupplevelse kopplad till klassrumsmiljö. Resten uppgav ha haft sina musikupplevelser på fritiden eller i skolsammanhang utanför klassrummet som exempelvis i konsertframförande av olika slag (ibid, s. 287). Ray menar att det kan finnas en förklaring till varför ungdomar inte uppger i en undersökning eller på plats i klassrummet att de har starka musikupplevelser. Det hör till åldern att elever vaktar på varandra och ingen vill sticka ut eller lämna ut sig för mycket inför alla. Att tala öppet om känslor och att våga visa dem skulle kunna vara att riskera att utsätta sig för oförståelse från övriga elever (ibid, s. 286). Med tanke på att skolsystemet i Finland har obligatorisk musikundervisning till och med årskurs sju och sedan är det ett valbart ämne, så är det min egen reflektion att resultatet är nedslående för musikundervisningen. Detta eftersom eleverna som ingår i studien borde vara en aning mer motiverade än om studien exempelvis hade genomförts på elever i Sverige där musik är obligatorisk i hela grundskolan. Ray (ibid, s. 299) konstaterar både mot bakgrund av tidigare forskning och utifrån sin egen studie att starka musikupplevelser är sällsynta i skolkontext. Hon anser att det därför är ytterst angeläget att det

görs mer forskning på skolpliktiga ungdomar i skolan för att undervisningen ska kunna bli en bättre arena för starka musikupplevelser.

I en studie av professor emeritus Bertil Sundin, fick universitetsstuderande i utvecklingspsykologi skriva om sina tre mest levande minnen från förskolan och skoltiden. Resultatet visar att just estetiska minnen bara nämndes i tio procent av fallen i en första grupps undersökning och i en andra grupp var det ännu färre som uppgav estetiska minnen (Sundin 1990, s. 15). Jag blir lite nyfiken på hur många procent det var i den andra gruppen men Sundin skriver inte det. Sundin analyserade resultatet och kom fram till att intervjupersonerna ofta gjorde kopplingen att estetiska minnen var behagliga jämfört med andra minnen. Intervjupersonerna var studenter i utvecklingspsykologi och därför antar Sundin att de hade annorlunda förväntningar på undersökningen och att musikaliska och andra konstnärliga minnen inte hade en så framträdande plats hos just dessa intervjupersoner (ibid, s. 15). Sundin menar därför att vardagliga lektioner kanske inte stannar kvar som minnen om inte något speciellt har inträffat under dem. Han kommenterar också att han kanske kunde ha frågat på ett annat sätt för att aktualisera minnesbilder även från vardagliga situationer. Resultatet från undersökningen gav följande (ibid, s. 16):

- Av de estetiska minnena är de musikaliska minnena är starkast jämför med bild, teater, poesi
- Intervjupersonerna minns från tvåårsåldern och uppåt. Majoriteten minns från förskoleåldern men detta menar Sundin också beror på den riktade frågeställningen
- De flesta minnen är från musik i kombination med rörelse
- Det är ovanlig att musik i sig upplevs som negativt i minnen men situationer där man gör musik kan ha upplevts negativt
- Minnen av receptivt slag var två gånger så vanliga som minnen där aktiviteter som sång, spel och dans var i förgrunden.

Med koppling till den sista punkten i Sundins studie om att upplevelser i samband med lyssning var två gånger så vanliga som minnen från eget aktivt musicerande så har Leif Finnäs (2006) i en vetenskaplig artikel också dragit samma slutsats i sin liknande studie. Han har låtit 776 elever skriva ner starka musikupplevelser och de fall där eleverna har nämnt just upplevelser i samband med eget musicerande, kommer Finnäs fram till att ungdomar sällan anser sig ha fått starka musikupplevelser av sitt eget musicerande.

Professor Alf Gabrielsson har i en större studie från 2008, låtit intervjupersoner fritt få skriva ner starka musikupplevelser som de har haft. Gabrielsson har också utfört enskilda intervjuer med knappt 10 procent av deltagarna i undersökningen. Han har sedan kategoriserat de olika reaktionerna som har framkommit och jag har tittat på de berättelser som härstämmer ifrån en skolkontext för att se vilka situationer som förknippas med starka musikupplevelser. I samstämmighet med tidigare refererad forskning så nämns inte starka musikupplevelser från skolan i någon större utsträckning jämfört med upplevelser som har utspelat sig i andra musikmiljöer. I Gabrielssons bok hittar jag endast tre stycken respondenter som berättar ifrån egna upplevelser i en lektionsmiljö och tre som berättar ifrån skolavslutningar.

En kvinna berättar om intrycket av en ny musiklärare som satt och spelade piano på ett oerhört engagerat sätt när klassen kom in så att kvinnan upplevde musiken nästan andligt som en själslig upplevelse (Gabrielsson 2008, s 36). En annan kvinna berättar om när hon fick ta över musiklektionen och spela piano till klassens sång när läraren inte

kunde låten som klassen önskade sjunga. Hon upplevde hur hennes fingrar flög över tangenterna och hur hon kände sig som ett med pianot och musiken (ibid, s. 48). Ytterligare en annan kvinna berättar om när hon började i musikklass och upplevelsen av när alla sjöng tillsammans första gången. Det var en obeskrivlig känsla eftersom alla sjöng samma toner och alla blev lika glatt överraskade av att de lät så bra tillsammans. Detta skapade en omedelbar stark gemenskap (ibid, s 49).

De tre berättelserna som rör skolavslutningar berättar om stor förväntan och glädje inför det stundande sommarlovet. Musikupplevelsen symboliserar då hela skoltiden och allt det man har haft gemensamt med sina kamrater (ibid, s 55).

Professor Jon-Roar Bjørkvold (2009) har skrivit om betydelsen av att använda leken som inlärning och inlärning som lek i ett barns utveckling. Han menar att barn går från en *musisk* barnkultur med en spontan livssträvan till en *omusisk* skolkultur med organiserade undervisningssituationer och där sker en krock mellan skola och elev (ibid, s. 116-120). ”Barn leker, lever och lär i enhetliga processer som är förankrade i den rådande kulturen” (ibid, s 120). Barn har alltså en självständigt pågående kunskapsprocess som ger resultat i form av lustfyllda och meningsfulla upplevelser. Jag tolkar därför Bjørkvolds resonemang genom att hävda att om barnet förlorar styrning och kontroll över sin tillvaro genom att det inte får ta in kunskap i sin egen takt och på sitt eget sätt, så störs denna kunskapsprocess och barnet kan uppleva situationer som tråkiga och obegripliga. Skolans struktur kan därför innebära exempel på både lustfyllda och tråkiga upplevelser beroende på hur undervisningen utformas. Om en undervisningssituation upplevs som lustfylld och meningsfull av ett barn, kan gränsen suddas ut för vad barnet anser vara en vanlig strukturerad lektion även om den ändå kan vara det ur ett vuxenperspektiv.

4 Teoretiskt perspektiv

Jag kommer att använda mig av det hermeneutiska perspektivet i min studie och i följande avsnitt kommer jag att förklara några av begreppen som förekommer under mitt analys- och resultatarbete.

4.1 Hermeneutisk forskningsansats

Hermeneutik innefattar hela processen av förståelse och tolkning i en kvalitativ eller kvantitativ studie genom formuleringen av forskningsproblemet, reflektion mot tidigare forskning, datainsamling, bearbetningen av data, analys och tolkning av data, prövning av tolkningarna mot tidigare forskning samt huvudtolkning till ett resultat. Genom ett hermeneutiskt perspektiv uppnås inga absoluta sanningar utan forskaren försöker förstå företeelser ur en vetenskaplig synvinkel som skiljer sig från vardagstolkningar av olika fenomen genom att forskaren presenterar tolknings-processen på detaljnivå och redovisar de prövningar som görs mot tidigare forskning för att sträva efter att uppnå validitet i studien. Forskaren eftersträvar att tolka företeelser på ett medvetet sätt genom att välja att se fenomen ur olika aspekter och tolka dem *som* något, vilket innebär att de också skulle kunna ses som något annat (Ödman 2007, s. 58). För att kunna nå olika tolkningar av ett fenomen kan forskaren använda sig av tidsdimensionen, abstraktions-nivån eller fokuseringsdimensionen (ibid, s. 71 och 238).

Tidsdimensionen bygger enligt Ödman (2007, s 238) på Jean-Paul Sartres metod att tolka regressivt och progressivt vilket innebär att forskaren tolkar bakgrunden och dåtidens händelser mot framtiden och dess möjligheter. I min studie kommer jag därför att titta på vad intervjupersonerna anser sig ha blivit påverkade av i sin bakgrund när det gäller ett eventuellt musicerande sin familj. Jag kommer också att titta på det intervjupersonerna säger om hur musikundervisningen i grundskolan har påverkat dem som ytterligare en faktor av påverkan under uppväxten. Sedan kommer dessa båda uttalanden att jämföras med intervjupersonernas svar på hur de musicerar idag och jag kommer också att titta på deras nuvarande yrkesutövning för att se om jag kan dra några kopplingar mellan dåtid och nutid enligt tidsdimensionen.

Tolkandet *abstraktionsnivå* (kan även kallas det holistiska kriteriet eller del/helhetsprincipen) innebär att forskaren växlar sitt perspektiv mellan olika abstraktionsnivåer genom att både titta på enskilda delar av ett sammanhang och att titta på samma delar ur ett helhetsperspektiv i en strävan att helheten ska bekräfta delarna och dessa i sin tur ska bekräfta helheten (ibid, s. 238). När jag tittar på intervjupersonernas svar kommer jag att försöka att sätta dessa i ett större helhetsperspektiv. Det innebär exempelvis att jag kommer att försöka förklara ett uttalandet från en av intervjuperson sett ur dennes perspektiv som barn gällande vad som var ”riktig” lektion eller inte, med hur psykologin ser på hur barns uppfattningar kan skilja sig från vuxnas uppfattningar när det gäller situationer som upplevs som lustbetonade. När jag benämner tolkandets abstraktionsnivå framöver kommer jag att kalla detta för del/helhetsprincipen.

Fokuseringsdimensionen innebär enligt Ödman (2007) en tolkning av fenomen mot den yttre verkligheten genom att exempelvis fokusera mot olika samhällsstrukturer, tidigare forskning eller olika existensiella sammanhang. Jag kommer att använda mig av tidigare forskning för att jämföra mitt resultat i den här studien.

Sammanfattningsvis kommer jag alltså att analysera mitt intervjuresultat genom att belysa intervjupersonernas svar genom en tidsdimension där jag tittar på intervjupersonernas bakgrund gällande hur de anser sig ha blivit påverkade av musik både från hemmet och från skolan under sin uppväxt och sätta detta i relation till hur de ser på sitt förhållande till musik idag. Jag kommer också att titta på de olika svaren och försöka att sätta dessa i ett större tolkningssammanhang i enlighet med tolkandets abstraktionsnivå som jag kommer att benämna del/helhetsprincipen. I diskussionsdelen som följer efter resultatet kommer jag att använda fokuseringsdimensionen genom att jag försöker tolka olika detaljer i mitt resultat mot bakgrund av tidigare forskning.

5 Metod och urval

Att välja datainsamlingsmetod visade sig inte vara helt lätt. Till en början var jag inne på att utföra undersökning i fokusgrupper för att jag hade hört talas om detta och tyckte att det lät intressant. Efter hand som jag sedan läste om olika datainsamlingsmetoder började jag dock ifrågasätta om detta verkligen var den lämpligaste för det som just den här undersökningen ville få fram. Jag kommer därför att redogöra för hur jag resonerade mig fram till mitt slutgiltiga val av att använda mig av kvalitativ metod genom gruppintervjuer.

5.1 Kvalitativa metoder

Kvalitativ metod innefattar en mängd olika tekniker och metoder. Bland annat kan nämnas deltagande observationer, textanalyser och olika slags intervjuer som bygger på respondentens personliga svar. Kännetecknande är att all data är i form av ord, berättelser och beskrivningar. För att nå förståelse genom kvalitativ metod tolkar man ett fenomen utifrån den kontext fenomenet ingår i och utifrån den innebörd intervjupersonerna och forskaren ger det (Alvesson och Sköldberg 2008, s. 17). Kvalitativ metod passar att använda när man eftersträvar att utforska personliga reflektioner kring ett samhällsfenomen ur intervjupersonernas synvinkel (Zetterquist och Ahrne 2011, s. 56). Tillvägagångssättet är flexibelt i och med att det går bra att varva intervju och analys flera gånger i rad tills studien upplevs som mättad och det kan därför upplevas som en fördel att inte behöva bestämma hur många intervjuer som behövs göras redan från början (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2011, s. 44).

5.2 Metodologiska val

Mitt syfte är att undersöka hur intervjupersonerna uppfattar att de har blivit påverkade av grundskolans musikundervisning i deras fortsatta förhållande till musik. Det är inte någon ny kunskap eller lärande som gruppdeltagarna behöver ta fram gemensamt för att min undersökning ska nå ett resultat, utan jag vill få del av vad de kommer ihåg och reflekterar över ifrån sin bakgrund. Utifrån detta har jag resonerat mig fram till mitt val av metod genom jämförelser mellan några av de i denna studie tänkbara kvalitativa metoderna inom det hermeneutiska perspektivet nämligen fokusgrupper, enskilda intervjuer och gruppintervjuer.

5.2.1 Fokusgrupper

Fokusgrupper som metod innebär att man utför diskussioner i en grupp där människor möts för att på ett fokuserat sätt diskutera olika aspekter av ett ämne eller tema (Dahlin-Ivanoff 2011, s.71) Kännetecknande för fokusgrupper är de syftar till att få fram en förståelse för hur människor kollektivt reagerar, tänker, tycker och känner inför olika samhällsfenomen (Wibeck 2011) och detta talar emot att metoden överensstämmer med syftet jag vill uppnå i min studie eftersom jag vill få fram intervjupersonernas minnen och inte någon ny kollektiv kunskap eller förståelse.

5.2.2 Enskilda intervjuer

Enskild intervju innebär att två personer genomför ett samtal i ett visst syfte. Den ene ställer frågor och den andre svarar. Den som intervjuar ska helst inte påverka svaren på något sätt utan sträva efter neutralitet och objektivitet (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2011, s. 40).

Enligt min åsikt finns det ett par saker som talar emot att enskilda intervjuer skulle vara en bra metod att använda i detta fall. En sak är just minnesaspekten, som då blir begrän-

sad till vad den enskilda intervjupersonen själv kan komma ihåg och reflektera kring. I ett gruppsamtal kan flera minnen och associationer väckas till liv på grund av att det erbjuds flera infallsvinklar. En annan sak är att i enskilda intervjuer skapas kontexten bara mellan intervjuare och den intervjuade och det är ju inte meningen att intervjuaren också skall delge sina minnen från grundskolans musikundervisning och därför blir det inte samma möjlighet till samspel som när en grupp intervjuas samtidigt i samma frågeställning. Intervjuaren kan istället hämma samtalsflödet i den enskilda intervjun på grund av att denne måste tänka på att inte uttala sig personligt för att inte skapa data till studien utöver den data som den intervjuade lämnar.

5.2.3 Gruppintervjuer

Gruppintervjuer liknar enskilda intervjuer genom att intervjuarens roll är densamma som vid enskilda intervjuer men skillnaden är att intervjupersonerna som är fler än en samspelar i en gruppinteraktion (Ahrne Svensson 2011, s 72). Rollen som intervjuare i en gruppintervju eller enskild intervju skiljer sig från rollen som moderator (samtalsledare) i en fokusgruppintervju genom att intervjuaren i en grupp eller enskild intervju deltar mer aktivt i samtalen och ställer följdfrågor till skillnad från i en fokusgruppdiskussion där moderatoren i möjligaste mån stiger tillbaka och ger gruppdeltagarna huvudansvaret för samtalet för att få fram den diskurs som metoden eftersträvar att nå (Zandén 2010, s. 73).

Jag kommer därför fram till att gruppintervju passar bäst för att utföra denna studie. Detta på grund av att det kan vara svårt för människor att komma ihåg vad som hände när man var 13-15 år gällande just musikundervisningen i grundskolan och att det då kan vara bättre att bli intervjuad i grupp eftersom deltagarna kan hjälpas åt att minnas via varandras reflektioner och infallsvinklar. Jag vill också ha svar på specifika frågor och detta lämpar sig bäst i intervjuform.. Att jag väljer kvalitativ samtalsintervju framför att använda kvantitativ forskning i form av surveyundersökningar (via enkäter) är för att jag har möjlighet att i efterhand få fram en djupare analys eftersom det går att ställa följdfrågor i ett samtal under tiden det pågår. Kvalitativ samtalsintervju stämmer bäst överens med mitt syfte, min frågeställning och mitt teoretiska perspektiv.

En nackdel med att använda sig av gruppintervju skulle kunna vara att intervjupersonerna skulle kunna uppleva ämnet som för känsligt att diskutera i grupp och därför inte vilja dela med sig av sina erfarenheter. Jag tänker därför styra frågorna så att de täcker in både positiva och negativa upplevelser. Min tes är att de som har en negativ bild av musikundervisningen gärna vill berätta detta för att ”få det ur sig” och de som har en positiv bild också gärna vill berätta, eftersom man brukar känna sig upprymd av att prata om sitt musikintresse när man märker att någon annan också delar det.

5.2.4 Urval

Eftersom jag gör en mindre studie i form av ett examensarbete har jag valt att belysa mitt syfte genom att intervju två grupper bestående av två personer i varje grupp som under sin högstadietid har haft musikundervisning enligt Lgr80 och Lpo94. Detta innebär att de bör ha fått undervisning i bland annat ensemblespel på olika instrument. Intervjupersonerna är utvalda på grund av att de representerar en blandning av yrken och skolbakgrund som kan belysa mitt syfte samt på grund av sin ålder som jag anser vara representativ för att de ska ha nått ett perspektiv på sin musikundervisning i grundskolan.

5.2.5 Intervjupersonerna

A har tidigare jobbat med musik som sång- och dansartist på en professionell nivå både i Sverige och utomlands och jobbar idag med egna produktioner inom samma bransch kombinerat med ett administrativt jobb på en högskola. A har gått i en speciell musikklass under sin högstadietid.

B har gått ett speciellt musikgymnasium efter grundskolan och har även han jobbat professionellt som sång- och dansartist både i Sverige och utomlands. B håller för tillfället på att utbilda sig till musiklärare för gymnasiet. B har gått i en vanlig klass under sin högstadietid.

C har jobbat inom elbranschen tidigare men jobbar nu som säljare i elektronikbranschen.

D är ek.dr i företagsekonomi och undervisar i ämnet på en högskola. C och D har gått på samma högstadieskola men de är inte lika gamla så de har inte gått i samma klass.

5.2.6 Etiska överväganden

Jag har gjort etiska överväganden gällande konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2009, s. 12) med hänvisning till intervjupersonernas integritet och kallat dem för A, B, C och D både i mitt resonemang och i citaten från transkriberingarna. Jag har också tagit hänsyn till genusperspektivet och inte använt orden hon eller han när jag har resonerat runt respondenternas svar. Intervjupersonerna har enligt informationskravet (ibid, s. 7) fått kännedom om syftet med studien. De har informerats om att det är frivilligt att vara med enligt samtyckeskravet (ibid, s. 9). Intervjudeltagarna har också garanterats att deras medverkan endast kommer att användas i den här studien enligt nyttjandekravet (ibid, s. 14).

6 Resultat

Jag har först gått igenom intervjumaterialet genom en lodrät analys (Thomson, 2010) och detta innebär att jag har gått igenom varje intervju i dess helhet rakt uppifrån och ner för att bilda mig en uppfattning om vad som är framträdande i varje intervju. Denna process presenteras inte för läsaren utan resultatpresentationen utgår ifrån den efterföljande vågräta analysen (ibid, 2010) som innebär att jag försöker se sammanhang, likheter och skillnader mellan de olika respondenternas svar utifrån varje enskild intervjufråga.

Jag kommer att försöka ta lärdom av Ödman (2007, s 235) som menar att han har läst många forskningsframställningar där författare har behärskat den hermeneutiska teorin men inte lika väl den hermeneutiska praktiken. Jag kommer därför att försöka tolka enligt hermeneutikens analytiska process genom att vinnlägga mig om att försöka vara så objektiv som möjligt och inte låta mitt resonemang färgas för mycket av mina egna fördomar. Jag måste därför beakta subjektivismen och fördomsfullheten i min egen förståelse, reflektionsförmåga och kreativitet eftersom övertolkning, subjektivism och underlåtande att beakta alternativa tolkningar är några av riskerna med det hermeneutiska arbetssättets (Ödman 1995, s 59). Jag ska också försöka att tolka alternativt för att söka motsäggande information i datan som kanske kan ändra min förståelse enligt ”det öppna frågandets princip” (Ödman 2007, s 237).

Genom det här tillvägagångssättet förväntar jag mig att få fram ett väl förankrat underlag för den följande resultatanalysen där jag vill kunna se en helhet ta form ur de olika intervjusvaren (del/helhetsprincipen). Jag kommer därför att titta på om intervjupersonerna anser sig ha blivit påverkade eller inte av sin familjs musicerande och av skolans musikundervisning under sin uppväxt och hur detta i så fall står i relation till deras nuvarande förhållande till musik. Genom att presentera hur intervjupersonerna även anser sig ha blivit påverkade av faktorer utanför skolans musikundervisning, hoppas jag bättre kunna urskilja de fall där skolans musikundervisning verkligen har upplevts vara en avgörande faktor för påverkan längre fram i livet. Därför börjar jag med en fråga om påverkan i familjen.

6.1 Påverkan av familjens musikintresse

Jag kommer att använda mig av del/helhetsprincipen när jag tittar på vilken betydelse familjens eventuella musikintresse (del) kan ha haft för intervjupersonernas helhetsuppfattning av musikalisk påverkan under uppväxten. Intervjupersonernas beskrivningar varierar vare sig intervjupersonerna håller på med musik i sin profession idag eller inte. B svarar så här:

- 1 Eva: på vilket sätt har du blivit påverkad av din familjs eventuella musikintresse när du växte upp
- 2 B: oj
(2) jag vet inte riktigt jag har ju inte haft någon direkt eh
(1) musikbakgrund i min familj farfar och en farbror har sjungit i kör, pappa spelade blockflöjt när han var liten, mamma spelade melodika tror jag
(3) och sen eh
(1) jag vet att det finns ju mycket musik i släkten jag har ju många av mammas kusiner och pappas släktingar har ju mycket musik i sig och har spelat i band och arbetat som musiker på olika håll

- (1) och sen är det nog jag som har tagit tag i det personligen och fastnat för det så att eh
- 3 Eva: så du tycker inte att du har blivit påverkad av
- 4 B: (1) inte så att jag kan säga det själv i alla fall

Eftersom jag är ute efter att få svar på vilken musikipåverkan som kan ha förekommit under uppväxten är det meningen att intervjupersonen ska dra sig till minnes och försöka koppla det denne minns till vad personen anser är just påverkan. Därför antyder min huvudfråga att intervjupersonen *har* blivit påverkad på något sätt och B:s antyder därför i sitt svar att denne blir stimulerad att leta längre bort i minnet efter just detta när B inte upplever sig ha blivit påverkad av just sin närmaste familj som B säger i slutet. Detta uttrycks genom att B räknar in mammans och pappans eget musicerande ifrån deras respektive uppväxt. B nämner också hur andra nära släktingar har musicerat i olika sammanhang, så jag tolkar detta som om B menar att det finns musikaliska ådror i slakten som B anser sig ha tagit del av via deltagande i levda kontexter genom sin hörsel, syn och kropp.

Eftersom B bara nämner eget musicerande i sitt svar är det troligt att B inte i första hand ser musiklyssning som ett tecken på musikintresse. Denna analys styrker jag med att B inte nämner musiklyssning som aktivitet i samband med begreppet musikintresse. B nämner inte att den närmaste familjen har musicerat tillsammans i den mån som B antyder sig ha upplevt att andra nära släktingar har gjort och det kan vara orsaken till att B inte anser sig påverkad av sin familj. När B då ser tillbaka på sin uppväxt i perspektiv av sin livserfarenhet (helheten) av vad ett aktivt musicerande innebär för B idag, så anser B inte sig ha blivit påverkad av sin familj genom just ett aktivt musicerande. I detta fall har alltså delen (familjens musicerande) ingen betydelse för helhetsperspektivet.

A svarar så här angående på vilket sätt A har blivit påverkad av sin familjs eventuella musikintresse när A växte upp:

/.../

- 8 A: (2) jag är ju uppväxt med en mamma och en pappa som är musiker så jag föddes ju in i det här kan man ju säga med sång och musik så det är någonting som jag har blivit påverkad av hela livet och det är väl därför jag har valt att arbeta med att sjunga och dansa för att jag har det med mig i grunden
- (1) det finns ju i blodet om man säger så

A ser både kopplingen till den påverkan A har utsatts för genom familjens musikintresse under sin uppväxt och till som jag tolkar det nedärvd musikalitet. A:s egen slutsats är att båda dessa faktorer har påverkat A:s val att ”arbeta med att sjunga och dansa”. A vet inte ännu när hen får denna första fråga att jag kommer att fråga hur A anser sig ha blivit påverkad av musikundervisningen i grundskolan för att sätta det i relation till vad A har valt att arbeta med som vuxen och därför är det intressant att A ändå direkt kopplar familjens intresse till att vara en betydande faktor för A:s nuvarande yrkesval. Jag tolkar det som att A anser att familjens påverkan och den nedärvda musikaliteten är såpass betydelsefulla faktorer så att A direkt kan se att dessa har påverkat A:s yrkesval utan att A ens har blivit tillfrågad om det.

Min analys genom del/helhetsprincipen är att A menar att påverkan från familjens musikintresse och den nedärvda musikaliteten är stora och avgörande delar som har bety-

delse för A:s professionella musikövning som vuxen. Sett ur helhetsperspektivet skulle A kanske inte ha jobbat professionellt med musik om dessa båda förutsättningar inte hade funnits.

C svarar på frågan på vilket sätt C har blivit påverkad av sin familjs eventuella musikintresse under uppväxten på följande sätt:

/.../

- 2 C: (1) min familjs musikintresse vi spelade inte så mycket musik hemma egentligen det var mest jag själv som spelade så påverkade i den bemärkelsen vi hade knappt några skivor eller någonting hemma som vi spelade
- 3 Eva: vad spelade du för nånting själv
- 4 C: det började med roxette det var bland det första jag spelade
- 5 Eva: men inget instrument
- 6 C: inget instrument nej ingenting
- 7 Eva: (2) så du har inte alls blivit påverkad och ingen i din släkt och utanför familjen eller så heller
- 8 C: nej det var väldigt lite musik egentligen

C kopplar direkt begreppet familjens musikintresse till att gälla att lyssna på musik. Min första uppfattning är att C påstår sig ha spelat något instrument själv men efter att en förtydligande följdfråga har ställts, så framkommer det C menar med att spela musik är att spela upp musik för lyssnande. C uppger sig inte alls har blivit påverkad av något musikintresse ifrån sin familj och förtydligar detta genom att säga att det ”var väldigt lite musik” under uppväxten. Det bara var C själv som lyssnade på musik via skivor.

D svarar på frågan om påverkan av sin familjs eventuella musikintresse i samma gruppintervju som C och eftersom denne redan har svarat på frågan och slagit an musiklyssning som främsta påverkan så D fortsätter därför fortsätter på den tråden:

/.../

- 10 D: Det var precis tvärtom jättemycket musik hemma mamma och pappa har spelat mycket skivor och det har varit ett sätt att umgås hemma hos oss

D fortsätter sedan att berätta mer detaljerat om hur familjen hade lyssnat på musik och även att släkt och vänner har sysslat med musik. D uppger dock inte några ytterligare detaljer runt vad som menas med att just syssla med musik. Sammanfattningen avslutas med att D anser sig mycket påverkad av sin familjs musikintresse.

Eftersom jag redan förtydligade frågan under intervjun med C om denne också spelade något instrument så vet redan D om att detta också kan associeras till påverkan men D kopplar ändå just lyssnande till sin musikpåverkan och därför tolkar jag det som att det är just familjens musiklyssnande som D anser sig ha blivit mest påverkad av under sin uppväxt.

6.2 Positiva och negativa upplevelser från musikundervisningen

Intervjupersonernas beskrivningar av positiva respektive negativa upplevelser från musikundervisningen i grundskolan gav följande resultat. A svarade så här angående positiva upplevelser:

- 28 Eva: /.../minns du nån särskild positiv upplevelse från musikundervisningen i grundskolan
- 29 A: ja jag
 (1,5) ja jag skulle nog säga skolavslutningar
 eller i samband med sådana här eh högtidliga eh stunder och då kan jag känna att eh /.../
 det var årskurs tre
 (0,5) tror jag och då gick vi låg och mellanstadiet och tågade in till den här när vi gräver guld i usa och
 det var en riktig mäktig känsla
 och jag vet att det var nog mycket där jag kände att wow
 (0,5) det är väldigt roligt att stå på scen och jag har nog också vid den stunden också upptäckt att jag tycker att det är väldigt kul att stå på scen tillsammans med andra

A ger flera exempel från skolkontexten ifrån låg och mellanstadiet och nämner skolavslutningar som positiva upplevelser. Specifika lektioner uppger A inte sig komma ihåg några detaljer ifrån däremot. A reflekterar själv över upptäckten att det var ”en riktigt mäktig känsla” och att A kände ”wow” och att det var vid den stunden som upptäckten kom att ”det var väldigt kul att stå på scen tillsammans med andra”. Detta upplevs alltså som ett speciellt tillfälle från musikundervisningen i grundskolan som har påverkat A starkt. A tycks inte anse att träningen inför uppvisningarna var en del av musikundervisningen: ”specifikt lektioner kommer jag inte ihåg men själva tränandet”. Detta kommer jag resonera om längre fram i min diskussion eftersom A:s upplevelse kan ha en förklaring i att barn kan uppfatta lustfyllda upplevelser på ett annat sätt än vad vuxna gör i samma kontext.

På frågan om positiva upplevelser säger B att ”jag skulle aldrig hållt på med musik om det inte vore för musiklärarna jag haft” och ger exempel på att musikläraren i låg- och mellanstadiet visat engagemang och känsla i undervisningssituationen i så hög grad att B uppmärksammade detta och minns det för livet:

/.../

- 27 B: /.../ så satt merparten av klassen och sjöng
 (0,3) och sen så var det alltid nån som spelade trummor bas och piano och så vidare
 (0,5) och då fick han feeling nån gång så han stod och slog gitarrhuvudet på cymbalen och så där
 (sjunger) and I like it I like it (pratar) disch och så drämde han till cymbalen med gitarrhuvudet

Jag tolkar detta som en hög grad av positiv påverkan när jag jämför det som upplevdes i en tillbakablick och sätter detta i relation till B:s nuvarande sysselsättning som studerande till musiklärare. Det blir alltså en tolkning i en tidsdimension. Här nämns ett tillfälle ifrån en lektion och detta vill jag ta med mig längre fram till min resultatanalys eftersom det så starkt är förknippat till min forskningsfråga. Jag vill också göra en alternativ tolkning här om varför B faktiskt minns just en händelse just ifrån en musiklektion. Det kan vara så att B lättare drar sig till minnes just lektioner eftersom B läser till musiklärare och genom detta kan ha reflekterat över sin egen musikundervisning inom de närmsta gågna åren. Jag kan alltså inte vara säker på att B hade kommit ihåg just en

musiklektion om jag hade ställt denna fråga innan B höll på med musiklärarutbildningen. Jag väljer ändå att tolka svaret som att B återkopplar till just en musiklektion för att B minns det utifrån sitt nu aktuella sammanhang.

C beskriver några särskilt positiva upplevelser från undervisningen så här:

/.../

- 23 C: (2) ja att man fick lära sig att spela ett instrument alltså
vi hade ju till och med på högstadiet så vi fick uppträda inför hela högstadiet
vi hade konsert
alla fick göra en egen låt och lära sig prova på olika instrument

C och D gick på samma högstadieskola fast i olika årskurser eftersom de inte är lika gamla och när jag ställde frågan i deras gruppintervju började C att svara på frågan och dennes minnesbild väckte D:s minne till liv av samma händelse eftersom aktiviteten att ha en konsert med eget skapade låtar hade varit gemensam för hela högstadiet. De börjar att diskutera hur konserten hade varit uppbyggd och hur de hade fått jobba med att skapa egna låtar och vilka instrument de hade spelat och D håller med C att det var en positiv upplevelse:

/.../

- 40 D: jo jag kommer ihåg det det var jätteroligt
41 Eva: (2) är det också ditt positiva minne från musikundervisningen
42 D: jag hade faktiskt inte tänkt på det om inte C hade sagt det

Detta tycker jag är intressant att ta med eftersom det just var ett av de avgörande skälen till att jag valde att göra just gruppintervjuer, det vill säga att intervjupersonerna skulle ha möjlighet att hjälpas åt att minnas genom att inspirera varandra med sina reflektioner och svar.

D nämner också vidare i sitt svar att D upplevde luciatåg och stämsång som positiva upplevelser ifrån musikundervisningen.

/.../

- 44 D: /.../jag tänker nog hellre på alla sådana som vi har gjort ändå från grundskolan ändå upp till högstadiet det där med luciatåg till exempel
det tycker jag då tyckte jag det var roligt att göra
det är nog det jag först tänker på /.../
(2) /.../när vi sjöng i stämmor och sånt det var roligt tyckte jag

Både C och D nämner här speciella sammanhang i skolkontexten som de kommer ihåg att de upplevde som positiva och jag tolkar detta som att de har blivit påverkade av dessa speciella tillfällen i större grad än vad de exempelvis har blivit av enskilda lektioner och detta motiverar jag också med D:s uttalande längre fram i intervjun:

/.../

- 59 D: jag kommer inte ihåg att vi gjorde något specifikt så på låg och mellanstadiet däremot så om man då kopplar det till sånt som jag tyckte var roligt med luciatåg och så så hade vi sådana händelser även på låg och mellanstadiet till exempel när vi hade både sång och dans och skådespel så det var integrerat med allt lärandet det tyckte jag var jätteroligt
men just musikundervisning så där en gång i veckan det kommer jag inte heller ihåg så något konkret vad vi gjorde där det gör jag inte

När det gäller negativa upplevelser från musikundervisningen så nämner intervjupersonerna olika saker och här väljer jag att redovisa svaren från alla intervjupersonerna tillsammans som en vågrät citatpresentation :

- 45 Eva: /.../minns du nån särskild negativ upplevelse från musikundervisningen
- 46 D: (2) att vi kanske inte en sån där specifik händelse men vi bytte rätt mycket lärare /.../
- 50 C: att det nästan var obefintligt under hela låg och mellanstadiet /.../
- 52 C: det fanns nästan ingen musikundervisning alls vi fick inte prova på något alls /.../
- 54 C: vi hade ingen musik utan det var klassföreståndaren som försökte spela piano som inte kunde spela piano och så skulle vi sjunga tillsammans
det fanns ingen musklärare över huvud taget utan det var de som spelade instrument utöver skoltiden som det kom en musklärare dit givetvis
- 55 Eva: okej så det kommer du ihåg att du tyckte var tråkigt då
- 56 C: ja alltså man saknade det alltså det var ändå att man ville hålla på mer med musik och då hade man kanske haft ett större intresse för det
- /.../
- 31 A: (3) Det enda jag kan minnas så där när jag ska tänka så här snabbt så kan jag väl tycka att det var lite tråkigt att ha samma bok och sjunga i varje gång /.../
- /.../
- 42 B: /.../jag tycker inte att jag har något sådär direkt ifrån grundskolan
min lärare på högstadiet var lite svår innan man lärde känna honom det är kanske det då så jag vet att många
elever som inte tyckte att det var kul med musik
tyckte att det var riktigt tråkigt på grund av att han var lite svår

D nämner lärarbyte, B nämner en lärare som ”var lite svår”, A nämner en enformig sångbok. Samtliga dessa tre påstående tolkar jag som att de är sakförhållanden som ändå inte har påverkat intervjupersonernas grundinställning till musik i någon större omfattning. Detta då i jämförelse med C som nämner något som har påverkat C mer bestående på ett negativt sätt i och med uttalandet ”man saknade det” och ”man ville hålla på mer med musik och då hade man kanske haft ett större intresse för det”. Jag tolkar det sista citatet i en hermeneutisk tidsdimension där C kopplar bristen på musikundervisning i låg- och mellanstadiet till C:s nuvarande nivå av musikintresse som vuxen som jag tolkar att C menar kunde varit större.

6.3 Koppling musikundervisning och nuvarande relation till musik

Intervjupersonerna fick först frågan om vilka instrument de fick spela under musiklektionerna på högstadiet. Samtliga svarade att de hade fått prova gitarr, bas, piano, trummor och olika rytminstrument. Sedan frågade jag om det är något av instrumenten som de fick spela på högstadiet som de sedan hade fortsatt att spela.

Då framkom att D redan hade börjat spela piano i kommunala musikskolan redan innan D gick på högstadiet och att D fortsatte spela piano efter högstadiet därför inte berodde på musikundervisningen på högstadiet:

/.../

- 74 D: jag gick och spelade piano ett tag
(0,5) det fortsatte jag väl inte med för att jag hade provat det på musikundervisningen /.../
det höll jag väl på med egentligen innan högstadiet /.../

så det kom väl nog mer från kulturskolan

C uppger att C aldrig hade spelat något instrument förutom på högstadiet och att C inte har fortsatt att spela på något av instrumenten efteråt heller. C uppger dock att C kan känna sig intresserad av att försöka ta några ackord om C ser en gitarr men att C inte kommer ihåg gitarrackorden längre. När jag frågar D angående eventuellt fortsatt spelande på just gitarr så uppger sig D inte heller komma ihåg ackorden och att ”det har runnit ut i sanden” för att D inte upplevde sig lyckas med gitarrspelet under undervisningen i högstadiet heller.

Jag tolkar här att varken C eller D anser sig ha blivit påverkade i någon större mån av musikundervisningen i högstadiet till att fortsätta att spela instrument på eget initiativ.

A uppger ha lärt sig att spela gitarr på högstadiet:

/.../

62 Eva: (0,3) och är det något av instrumenten som du fick spela på som du sedan har fortsatt att spela /.../

65 A: gitarr
(0,2) minns jag att jag lärde mig spela på högstadiet
(0,3) jag har väl gjort det tidigare lite grann men det var inte förrän i högstadiet som jag faktiskt började spela det

A har tidigare under intervjun när jag frågade om negativa upplevelser av musikundervisningen, berättat om att A i mellanstadiet började att spela gitarr i kommunala musikskolan och att A då inte tyckte att lärarna där inspirerade A till att vilja fortsätta att spela instrumentet.

/.../

31 A: (1) så tyckte jag att de var sådana otroliga icke inspiratörer
(0,5) de snarare dödade intresset för mig att spela gitarr /.../

Genom att tolka både A:s uttalande gällande gitarrspelet på mellanstadiet och på högstadiet som en del i ett helhetsperspektiv, så ser jag hur A först upplever sitt intresse för gitarrspel minska till en låg nivå i mellanstadiet för att sedan låta sig bli påverkad i positiv grad i så stor omfattning att A anser sig ha lärt sig spela gitarr på högstadiet och ser detta som en utgångspunkt för A:s fortsatta musicerande på instrumentet.

B uppger sig också ha fått en avgörande påverkan av just gitarrspelandet under sin högstadietid:

/.../

69 B: /.../ jag hade nog börjat spela gitarr i vilket fall men jag tror att min första riktiga kontakt med gitarr var just på högstadiet
(1) och sen fortsatte jag så att eh
(1) ja det kan jag väl säga gitarr hade jag kanske inte börjat med
(0,5) på det sättet ifall vi inte hade gjort det där

Min analys ur en hermeneutisk tidsdimension är att påverkan från musikundervisningen i högstadiet har förekommit både för A och B så att båda idag ser en koppling till varför de spelar gitarr idag

6.4 Sammanställning av respondenternas svar

Tabellen nedan visar intervjupersonernas svar på de olika frågorna som tas upp i resultatdelen i en sammanfattande vågrät analys. Utifrån denna kan en slutsats dras gällande kopplingen av bakgrundens betydelse i förhållande till den negativa eller positiva påverkan av musikundervisningen i grundskolan som intervjupersonerna anser sig ha här och nu. Det finns inget entydigt mönster som säger att enbart bakgrunden skulle ha betydelse för en persons nutida musicerande. Däremot syns det att musikundervisningen i grundskolan självständigt kan påverka såväl positivt som negativt i relation till ett framtida förhållande till musik.

	A	B	C	D
Anser sig ha blivit påverkad av familjens musikintresse	Ja via musicerande	Nej	Nej	Ja via lyssnande
Positiva upplevelser från musikundervisningen	Skolavslutningar och andra högtider/konserter och förberedelser i samband med detta	Vanlig lektion	Konserter och förberedelser i samband med detta	Skolavslutningar och andra högtider/konserter och förberedelser i samband med detta
Negativa upplevelser från musikundervisningen	Samma sångbok hela tiden	Lärare som var ”svår”	Avsaknad av musikerundervisning på låg- och mellanstadiet	Lärarytbyte
Koppling från grundskolan till nuvarande musikrelation	Lärt sig spela gitarr	Lärt sig spela gitarr	Nej	Nej

7 Diskussion

Jag kommer nu att belysa resultatet i en hermeneutisk fokuseringsdimension (Ödman 2007, s.238) genom att jag tolkar olika detaljer i mitt resultat mot bakgrund av tidigare forskning. Jag har tidigare i resultatanalysen använt mig av den hermeneutiska tidsdimensionen (ibid 2007, s 238) där jag har jämfört bakgrunden mot framtiden och jag har även använt mig av del/helhetsprincipen (ibid 2007, s.239), för att titta på detaljerna i ett större sammanhang genom att jämföra delarna mot helheten och helheten mot delarna. Jag kommer också att göra en avslutande reflektion om min studie i en metoddiskussion. Avslutningsvis kommer jag att resonera runt förslag för vidare forskning.

7.1 Resultatdiskussion

Enligt mitt syfte ville jag få fram i vilken mån intervjupersonerna menar att musikundervisningen i grundskolan har påverkat deras fortsatta förhållande till musik. Jag tolkar resultatet som att två av fyra personer anser sig ha blivit påverkade i av musikundervisningen i sitt fortsatta förhållande till musik eftersom de uppger att de lärde sig något i grundskolan som de fortfarande utövar.

Att det är just musikundervisningen i skolan som har påverkat dem och inte faktorer utanför skolkontexten som till exempel familjen musikintresse under uppväxten vill jag styrka med att de två personer som anser sig positivt påverkade från skolan har olika påverkansbakgrund från familjens musikintresse. Min slutsats är således att även om en person har en stark påverkan utanför skolkontexten så kan musikundervisningen i grundskolan ändå utgöra en avgörande påverkan för det fortsatta förhållandet till musik. Att faktorer utanför skolkontexten inte behöver vara av avgörande betydelse för hur intervjupersonerna anser sig ha blivit påverkade av skolans musikundervisning, styrks också via de andra två respondenternas olika svar där den ene säger sig ha påverkats starkt av familjens intresse och den andra inte alls. Ändå svarar båda dessa två att de inte anser sig ha blivit påverkade av musikundervisningen i grundskolan heller i så bestående mån att de har fortsatt att musicera även som vuxna. De uppger inte heller någon avgörande negativ påverkansorsak till varför de inte musicerar längre så jag tolkar det som att de inte anser sig ha blivit påverkade i någon större mån under skoltiden. Resultatet av denna studie är alltså att musikundervisningen i grundskolan självständigt kan påverka en elevs fortsatta förhållande till musik.

När det gäller att belysa resultatet mot tidigare forskning ser jag en stark koppling till både Sundins (1990), Gabrielssons (2008) och Rays (2004) studier där det framkommer att intervjupersoner inte i första hand nämner undervisningssituationer i form av lektioner som arena för starka musikupplevelser. Finnäs (2006) uppger också i sin liknande studie att ungdomar sällan anser sig ha fått starka musikupplevelser av eget musicerande. När skolkontexten över huvud taget nämns i samband med en stark musikupplevelse i dessa olika forskningssammanhang gäller det istället extraordinära situationer som skolavslutningar och andra konserter.

Av mina fyra intervjupersoner är det bara en som nämner en lektion som en stark påverkansfaktor och de andra tre uppger till och med att det inte kommer ihåg speciella lektioner även om de i intervjun uppmärksammas på att göra det. De nämner istället skolavslutningar och andra konserter som alltså är helt i linje med resultatet av den tidigare forskningen som jag refererar till.

Här vill jag göra en hermeneutisk tolkning ur ett barns utvecklingsperspektiv och sätta det i relation till att fenomenet att skolelever inte uppfattar eller minns just lektioner som något som har påverkat dem, kan bero på att barn och ungdomar är starkt inriktade på lustbetonade saker. Detta på grund av sin bibehållna lekfullhet och att de därför uppfattar de vanliga traditionella lektionerna som en del i ett system som inte skapar extraordinära lustbetoningar. Även om skolavslutningar och konserter och övning inför dessa rent pedagogiskt kan anses ingå i den vanliga skolkontexten, så uppfattas de inte av eleverna som vanlig skolkontext utan dessa kan upplevas så lustbetonade att de ger bestående minnen av påverkan. Bjørkvold (2009) har skrivit om betydelsen av att använda leken som inläring och inläring som lek. Han menar att barn går från en musisk barnkultur med en spontan livssträvan till en omusisk skolkultur med organiserade undervisningssituationer och där sker en krock mellan skola och elev (ibid, s. 116). Barn leker och lär i enhetliga processer och formulerar sina intryck och uttryck flerdimensionellt och genom det skapas en djup och varaktig personlighetsförankring (ibid, s 120). Enligt min egen förståelse av Bjørkvolds resonemang, så strävar barn mot att uppnå ett helhetsperspektiv för att uppleva mening och när situationer i skolan fungerar på detta sätt suddas gränserna ut för barnet för vad som upplevs som lustfyllt eller som skolstruktur. Jag menar alltså att skolavslutningar och konserter kan vara exempel på sådana musikaliska lärsituationer.

7.2 Metoddiskussion

Jag har strävat efter att studien ska kunna ges tillförlitlighet, reliabilitet, genom att den har utförts så noga som möjligt. De fyra intervjupersonerna utgör representanter från de olika yrkeskategorier och från den åldersgrupp som studien behöver ha för att nå det rimliga resultatet att två av fyra personer anser sig ha blivit påverkade av musikundervisningen i grundskolan i sitt fortsatta förhållande till musik. Arbetet har utförts med ett hermeneutiskt perspektiv genom hela processen genom formuleringen av forskningsproblemet, reflektion mot tidigare forskning, datainsamling, bearbetningen av data, analys och tolkning av data, prövning av tolkningarna mot tidigare forskning samt huvudtolkning till ett resultat. Jag har använt några olika frågor i min intervju för att dessa ska kunna leda till ett tillförlitligt resultatsvar i enlighet med mitt syfte. Resultatet stämmer också väl överens med tidigare forskning inom området. Jag har försökt att sträva efter hög giltighet, validitet, genom att följa studiens syfte och undersöka det som jag har påtalat att jag ska undersöka och inget annat.

För att uppnå en högre reliabilitet och få ett bredare underlag, kunde jag ha gjort fler intervjuer med både ett liknande urval eller exempelvis ett urval med andra åldersgrupper. Dessa kunde då ha bestått av intervjupersoner som var antingen äldre eller yngre än de som deltog i denna undersökningen. Studien skulle också ha kunnat genomförts med hjälp av en enkätundersökning för att bättre precisera i vilken grad intervjupersonerna ansåg sig påverkade. En enkätundersökning, eller en så kallad surveyundersökning, skulle också kunna ha skickats ut till ett större antal respondenter för att ytterligare bekräfta resultatet. Det är också möjligt att tänka sig att intervjuerna kunde ha kompletterats med en skriftlig enkät gällande just påverkansgraden. Min studie kunde också ha refererat till ytterligare litteratur inom området för att utvidga forskningsperspektivet och därmed uppnå en högre validitet genom ytterligare analys och reflektion.

7.3 Vidare forskning

Studien skulle kunna utvecklas genom en större mängd intervjuer och med en kompletterande eller fristående enkätundersökning för att få tillgång till mer precisa svar gällande exempelvis den upplevda graden av påverkan av musikundervisningen i grundskolan.

Mot bakgrund av tidigare forskning gällande starka musikupplevelser i allmänhet skulle det också kunna vara intressant att i en fortsatt studie specifikt försöka belysa förekomsten av starka musikupplevelser som har ägt rum just inom musikundervisningen i grundskolan. Jag menar att när människor tillfrågas om starka musikupplevelser är det naturligt att de kan ha känt sig starkt påverkade i sammanhang utanför skolmiljö i första hand. Det beror på att sådana situationer kan ha rört sig om speciella händelser av engångskaraktär och därför även innehållit en överraskningseffekt och nyhetens behag. I en undervisningssituation som en människa upplever flera liknande gånger under flera år kanske de starka musikupplevelsena inte blir lika framträdande som när de jämförs med exempelvis upplevelser på en konsert eller liknande. Därför menar jag att en sådan studie skulle specificera för intervjupersonerna att de bara ska fokusera på starka musikupplevelser som de har upplevt inom skolans musikundervisning. Därigenom har forskaren möjlighet att få fram mer exakt vad elever uppger sig ha blivit påverkade av eller inte inom just ett skolsammanhang.

Referenser

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011) *Handbok i kvalitativ metoder*. Malmö: Liber AB

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008) *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur.

Bjørkvold, J-R. (2009) *Den musiska människan*. Stockholm: Liber

Finnäs, L. (2006). Ninth-grade pupils' significant experiences in aesthetic areas: the role of music and of different basic modes of confronting music. *British Journal of Music Education*, 23(3), 315-332

Gabrielsson, A. (2008) *Starka musikupplevelser, Musik är mycket mer än bara musik*. Riga: Gidlunds förlag

Ray, J. (2004) *Musikaliska möten man minns, Om musikundervisningen i årskurserna sju till nio som en arena för starka musikupplevelser*. Åbo: Åbo akademis förlag

Sundin, B. (1990). Vad stannar kvar av musikupplevelser? Barndomen hörd genom vuxnas minnen. I G. Berefelt (Red.), *Barn och musik* (Centrum för barnkulturforskning nr 15, s. 7–17). Stockholm: Stockholms universitet, Centrum för barnkulturforskning

Thomsson, H. (2010) *Reflexiva intervjuer*, Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet, (2009). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-Samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders-Gotab
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (uttagen 2009-12-27)

Wibeck, V. (2011). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*.

Lund: Studentlitteratur AB, Lund

Zandén, O (2010) *Samtal om samspel, Kvalitetsuppfattningar i musklärares dialoger om ensemblespel på gymnasiet*. Göteborg: Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete vid Konstnärliga fakulteten, Göteborgs Universitet

Ödman, P-J (2007) *Tolkning, förståelse, vetande, Hermeneutik i teori och praktik*. Nordstedts akademiska förlag

Ödman, P.-J. (1995). Hermeneutik som grund för musikpedagogisk forskning. I H. Jørgensen och I. M. Hanken (Red.), *Nordisk musikkpedagogisk forskning* (s. 55–67). Oslo: Norges musikkhøgskole

Webreferenser:

Bab.la (websida) <http://sv.bab.la/lexikon/svensk-tysk/>

Folkets lexikon (websida) <http://folkets-lexikon.csc.kth.se/>

Lexin (websida) <http://lexin2.nada.kth.se/lexin/>

Bilaga

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

1. På vilket sätt har du blivit påverkad av din familjs eventuella musikintresse när du växte upp?
2. I vilken mån utövar du själv musik idag?

Huvudfrågor

3. Minns du någon särskild positiv upplevelse från musikundervisningen i grundskolan?
4. Minns du någon särskild negativ upplevelse från musikundervisningen i grundskolan?
5. Vad fick du spela för instrument på musiklektionerna i högstadiet?
7. Är det något av instrumenten som du fick spela på som du sedan har fortsatt att spela?
8. Kan du se några kopplingar mellan det du har upplevt på musikundervisningen och din nuvarande relation till musik?

Avslutningsfråga

9. Är det något ytterligare som jag inte har frågat om som ni tycker är viktigt att vi tar upp?